

kásmozgalomba vitt. Nem hisszük, hogy ezek kevésbé lennének népiek, mint azok, akik ma szeretik még az egyes politizáló népi írók ellen is az „osztályáruló“ vádját sziszegni. Ugyanakkor a munkásság társadalmi feltörekvésével kezd kibontakozni a munkásmozgalom is; ma tán inkább a politikában, de a szépirodalomban is megvannak a maga eredményei: gondoljunk csak Nagy István vagy Asztalos István munkáira. S mindezek mögött, mint „derékhad“ ott van a népi kollégiumok körül formálódó, ma még sok zavarral küszködő, de a jövő felé egyre tisztább szemmel és egyre több reménységgel tekintő új ifjúság. Illyés Gyula újévi cikkében „láthatatlan pártkönyveseknek“ nevezte a népi irodalmon nevelkedett értelmiséget. Nos, akiket felsoroltunk, azoknak látható pártkönyvek vannak zsebükhöz, de ki tagadhatná, hogy a pártkönyvek mögött kiformalódott egy front — az új Márciusi Front? A Válasz hivatása pedig az, hogy *ennek* a frontnak legyen orgánuma.

NAGY LÁSZLÓ

NEGYVENNYOLC

A BÖLCÉSÉSZKAR NAPLÓJA

1848 MÁRCIUSÁNAK ESEMÉNYEIRŐL

1. A Pázmány, Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának irattárában található naplóból közlöm az alábbi rész-
 et, amely érdekes adatokat tartalmaz az egyetemi ifjúság márciusi szerepléséről. A naplónak ez a kötet az 1836/37.
 tanévről az 1847/1848. -ig terjed. A napló latin nyelven kezdődik, de 1848 március 13-ától magyar nyelven folytatódik.
 Ez a magyar nyelvű rész 1848 július 26-án ér véget, ahol a napló is megszakad és csak 1849 augusztus 20-án találunk
 újabb feljegyzéseket ismét latin nyelven. A magyar nyelvű részben a közölt szövegen kívül csak szigorlati és egyéb ta-
 nulmányi kérdésekről van említés. Megjegyzésre méltó még, hogy a naplót a Bölcsészeti Kar akkori dékánja, Jedlik
 Ányos, a kiváló fizikus vezette. A közölt szöveg a kézirat helyesírását követi, a kiemelések is a napló vezetőjétől származnak.

Klaniczay Tibor

Azon fontos és Magyarország történetében időszakot alkotó politikai esemé-
 nyek tekintetéből, melyek e folyó hó 15-dik és következő napjaiban fejlődtek ki,
 ezen napló is ennek után magyar nyelven vezetetik.

Mart. 13-dik én. Utasítást kapott a bölcsészeti kar Dékánja mind a kar Igaz-
 gatójától, mind az egyetemi Tanács Rectorától, miszerint intené az ő felvigyázására
 bizott ifjúságot, hogy azon politikai mozgalmakban, melyek Lajos Fülöp
 francia király megbuktának következtében Pesten, mint Magyarország szívé-
 ben keletkeztek, részt venni óvakodnék.

Mart. 14-dik én. Ezen megbízásnak az 18 és 20 évi bölcsészeti tanodában
 kellő óvatossággal az illető dékán, a mérnöki tanodában pedig a Dékán meg nem
 jelenhetése miatt az előadó tanár úr által elég tétetett. — E nap folytában
 azonban a mozgalmak annyira kifejlődtek, hogy a kávéházakban összecsoporto-
 sult és Petőfy költő vezérlete alatt állott sokaság Martius 15-dikén 1/2 tíz
 órakor a mérnöki és orvosi ifjúságot az előadások alatt megrohanván, azt magá-
 hoz csatlakozásra buzdította. Ezekkel egyesülve 10 órakor épen az egyetemi
 nagyobb épülethez értek, hol az előadásokból szétbocsátott bölcsészetiiek bor-
 zasztó lármá között egyesülvén az egyetemi épület előtt megállapodott és minek-
 után Petőfy által ezen alkalomra költött nemzeti dal, és nagyobb részint már
 Kossuth Lajos mint ország gyűlési követ által is indítványozott 12 pont

egekig ható éljenzések között felolvastatott volna, az egész tömeg Landerer könyvnyomdájába vonult, hol az említett pontok és dalnak, minden cenzura nélküli kiadatását kieszközölte. Ez nap délután a bölcsészeti ifjuságnak nagyobb része az előadásokon megjelent, és magát akép viselte, mintha misem történt volna.

Martzius 16 dik én. Nagyságos egyetemi Rector rendeletéből reggel 8 órakor összeült az egyetemi Tanács arról tanácskozándó, mi lenne ezen körülményekben teendő. Ezen alkalommal mindegyik érzi, hogy illy politikai mozgalmak között valamint az egyetemi tanács, úgy maga az egyetemi ifjuság közönyös állapotban nem maradhat. Ennél fogva tehát igen rövid tanakodás után megegyezett a Tanács a következő pontokban:

1ször, hogy a petitio gyanánt és ezen czim alatt „Mit kíván a Magyar”, minden szövegeteken kiragasztott 12 pontot elfogadjá.

2ször Hogy az egyetemi zászlót az ifjuságnak, ha kívánná, kiadja azon intéssel és tandócsal, miszerint annak gondját viselnek, magukat minden személy és vagyon bántástól óvni, sőt másokat, ha illyesmire vetemedni készülnének teljes erejükből gátolnák, de leginkább az egyetemi, és egyéb tudományos intézeteket minden erővel védelmeznék. Azért is ajánlhatnék neki, miként a jegyveres polgársághoz csatlakozni.

3ször Hogy az iskolázás határozatlan ideig szüntessék meg.

4ször Hogy küldetnék az egyetemi Tanács tagjaiból két egyény a helytartói Tanácshoz azt a történekről tudósítandó, és a további mihez tartás iránt vagy utasítást, vagy az egyetemi Tanácsnak teljes rendelkezési hatalmat kieszközölendő.

Még nem ütött 9 órát, midőn ezen pontokban az egyetemi Tanács megegyezett. Ekkor tudára adatott az egyetemi Pedellus által, hogy az ifjuság nagy tömege a Rector lakását környezi; minden zavarok meggátlása tekintetéből megkérte a jogászi Dékán, miszerint öket az egyetemi épületbe, küldöttjeiket pedig az egyetemi Tanács eleibe vezetni sziveskednék. Mi kevés idő múlva meg is az egyetemi Tanácsot, lenne szives ezen nyilatkozatát az egyetemi téren, mely ezután nek ki, mi nekik teljes készséggel meg is engedtetett azon észre vétellel, hogy lennének kevés türelemmel, míg a zászló Szilassy János hittani, és Tipula Péter jogtani Dékánok által Budáról visszahozatnék. A kinyomtatott petitiónak is pontokra nézve az egyetemi Tanács önként nyilvánítá, hogy azokat ő is magáévá teszi; mire a folyosókat töltő ifjuság örömköltésit hallatván, arra kérte az egyetemi Tanácsot, lenne szives ezen nyilatkozatát az egyetemi téren, mely ezután 15 dik Mártziusi térnek hívandó, seregglő roppant tömegnek személyesen tudomására adni. Ezen kívánatának a Tanács engedvén lement a várakozó ifjú sereghez, mely halván a Tanácsnak kedvük szerinti határozatát, az általuk felémelt és vállalkon tartott Rector szájából értené, öröm rivalgásokkal tölté meg a tért, és a Tanács minden egyes tagját nemzeti szalagokkal, és rózsa formába alakított Cocardával felékesítette. Ennek megtörténtével az egész tömeg tovább vonult, és egész a Curia épületéig az előbb felemelt egyetemi Rectort vállain vitte. Nemsokára megérkezett az egyetemi zászló, és Rector ő nagysága által a fennebb említett két Dékán jelenlétében az egyetemi épület előtt ismét össze sereglett ifjuságnak általadatott, és a kellő rend fenntartására komolyan megintetett.

Martzius 17 dik én. Reggeli órákban Rector ő Nagyságát meg keresé az ifjuság, hogy az egyetemi reformot illető 12 pontot, mellyet kérelmi úton felterjesztetni óhajtanak; ő is trná alá. Mire ő azon feleletet adá, hogy azt ön akaratjából nem teheti, minekelőtte a tanárokat össze nem hívja. Ennek okáért az ifjuságot ½ kettőre az egyetemi épület udvarára, a tanárokat pedig három órára összehívatá. A tanár urak olvasván az említett pontokat, látták, hogy azok nagyobb részint nem mások, mint azon sérelmek tartalmazóji, mellyekről ök a magyar közönség előtt minduntalan panaszkodni kénytelenítettek, és így azokat, mint ön kebelükből származottakat névük aláírásával magukévá tették. Ezután az udvaron tanácskozó ifjuság Szilassy János és Tipula Péter Dékán urak által a nagy terembe hivatott; de ez azóta véleményét megváltoztatván, a tanárokkal egyesülné nem akart. Minek okáért Nagyságos Rector Szilassy

Jánost, Tipula Pétert, Jedlik Anyost, Balassa János st., Rupp Jánost küldöttségül a végből nevezett ki, hogy az aláírt pontokat a városházánál együtt álló választmánynak pártolás kieszközlés végett terjesztené fel. Ezek a választmány színe előtt megjelenvén lelkesedéssel fogadtattak, és rendeltetett, hogy ezen sérelmek a Bécsbe menendő kiküldöttséghez kinevezett tanár uraknak adattnának által, kik annak a helyén a többi pontokkal együtt felterjesztendik kellő tekintetbe vétel és orvoslás, kieszközlése végett. E közben megjelent az ifjuság küldöttsége is csak nem ugyan azon pontokkal, melyekre a már kimondott rendület szintén alkalmazandónak jelentetett.

Martzius 18dikén. Ezen nap a nemzeti őrség seregébe iratá be magát az egyetemi ifjuság a többi városi lakosokkal együtt, katonai fordulatokban magát gyakorolta, esküvését letette, és az összes nemzeti sereg a városházi téren, melly szabadság tére névvel cseréltetett fel, estve felé nagyszerű katonai szertartással összejött, hol Nyáry Pál másod alispán által velős szónoklattal fogadtatván szét bocsátatott, részére az éjjeli őrség bizatván. — Ugyan ezen nap eseti köztudomásul Nádor Ő Fennségének Battyányi Lajoshoz mint a megadatott öndlő Magyar Ministerium Elnökéhez szolló levél, mellyben ő az első Magyar Ministerium alakítására megbizatott.

Martzius 19dikén. Tudomásul tevő Ő Nagysága Korizmicz Antal bölcsészeti kar elnöke a Nagy Méltóságú helytartói Tanácsnak azon rendületét, miként a megszokadt előadások Martzius 22dikén ismét elkezdetének, és pedig minden tan egyedül magyar nyelven. Melly rendület következtében Volfstein Josef és Verney Josef tanár urak, mint a magyar nyelvben kevésbé járatosak nyugalomba tettek. — Az itt elősorolt mozgalmi események rövideden csak azon tekintetből említetnek e helyen a mennyiből azokkal az egyetem, egyetemi tanárok, és egyetemi ifjuság érintkezésben valának.

Martzius 21. Az egyetemi polgárság Martzius 20dik napján a Nagyméltóságú Helytartói Tanács rendeletéből Martzius 22dikére az iskolajárás folytatására kifüggesztett jelentések által utasítatva lévén, azokat többszöri kifüggesztés után leszaggatta, és nyilvánítá, hogy mind addig nem mehetnek a reájok bizott örködési foglalkozásuk miatt iskolába, míg az ujonnan kinevezendő Minister e felül nem rendelkezik, mit tulajdon jelentés által is, köztudomássá tett

Martzius 24. Tartatott tanács ülés, melyben felolvastatott az egyetemi polgárság abbeli kívánsága, a) Hogy az egyetemi tanácsnak ezután tartandó üléseiben az egyetemi polgárság az általok kiküldendő személyében, azon tekintetnél fogva, miként ott őket érdeklő tárgyalások is előfordulnak, résztvehessen. b) Hogy az őket illető tárgyaknak, melyeket ha jönnek látván, az egyetemi Rectornak volnának benyujtandók, a mennyire a körülmények engedni fogják, vagy az egyetemi Tanács, vagy annak kebeléből kiküldött bizottmány által, halogatás nélkül tárgyalassanak. — Az egyetemi tanács a megváltozott körülmények tekintetéből ezen kívánatokbai beleegyezését az ifjuság részéről jelen levő bizottmánynak készséggel nyilvánítá.